

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 448

**Wolny handel i szybki rozwój.
Współczesne priorytety w gospodarce
światowej**



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Myszkowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)



© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-615-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
-------------	---

Część 1. Wolny handel i szybki rozwój

Artur Klimek: Niemieckie małe i średnie przedsiębiorstwa a handel zagraniczny / German small and medium sized enterprises and international trade	11
Magdalena Myszkowska: Zmiany w eksporcie Polski w kategoriach wartości dodanej / Changes in Poland's export within the categories of value added.....	20
Agnieszka Rękas: Wpływ zamachów terrorystycznych na bezpieczeństwo międzynarodowe ze szczególnym uwzględnieniem wymiany handlowej / The impact of terrorism on international safety with special integrating of trade exchange	32
Przemysław Skulski: Problemy kontroli zbrojeń i handlu uzbrojeniem – perspektywa międzynarodowa / Problems of arms trade control and disarmament – international perspective	44
Marek Wieteska: Wpływ regulacji celnych na procedurę zakupu towarów rolno-spożywczych z krajów trzecich – studium przypadku / The impact of customs regulations on the procedure of purchasing agricultural and food products from third countries – case study.....	58
Marta Wincewicz-Bosy: Umowa sprzedaży w obrocie międzynarodowym – wybrane aspekty prawno-porządkowe / The contract of sale in international trade – selected aspects of legal and law order.....	71

Część 2. Współczesne priorytety w gospodarce światowej

Sebastian Bobowski: Ekspansywna polityka monetarna Bank of Japan (BoJ) w dobie Abenomiki – szansa czy zagrożenie dla Japonii? / An expansionary monetary policy of the Bank of Japan (BoJ) under Abenomics – an opportunity or a threat for Japan?.....	87
Jarosław Brach: Kapitał zagraniczny w polskich przedsiębiorstwach międzynarodowego drogowego transportu ładunków – ocena działalności / Foreign capital in the Polish international road freight companies – the assessment of activity	100

Aleksandra Gomułka: Determinanty rozwoju outsourcingu w Indiach / Determinants of outsourcing development in India	118
Anna H. Jankowiak: Branżowe specjalizacje specjalnych stref ekonomicznych w kontekście tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych / Sectoral specialisations of special economic zones in the context of clusters and cluster initiatives	131
Katarzyna Kupczyk: Strategia dualna w biznesie medialnym i jej skuteczność na wybranym przykładzie / Dual strategy in media business and its effectiveness on the selected example	143
Karolina Łopacińska: Rozwój sektora motoryzacyjnego w Chinach jako przejaw przemiany gospodarki Państwa Środka / Development of automotive sector in China as an example of Chinese economy transformation	154
Szymon Mazurek: Identyfikacja sieci w gospodarce / Identification of networks in economy	167
Joanna Michalczyk: Rynek żywności ekologicznej w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej / The market of organic food under conditions of Poland's membership in the European Union	178
Wawrzyniec Michalczyk: Zależności między kursem złotego względem euro a wybranymi zmiennymi makroekonomicznymi w latach 2011-2015 / The dependences between the zloty's exchange rate against the euro and selected macroeconomic variables in the years of 2011-2015	193
Michał Nowicki: Gdyby burmistrzowie zarządzili gospodarką światową. Ocena koncepcji B.R. Barbera z perspektywy ekonomii międzynarodowej / If mayors ruled the global economy. Evaluation of B.R. Barber's concept from the perspective of international economy	206
Maciej Olbert: Rola migracji zarobkowych wykwalifikowanych specjalistów IT w branży wysokich technologii. Skala, warunki, perspektywy / The role of economic immigration of IT professionals in hightech sector. Scale, conditions and perspectives	215
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Działania kaizen z perspektywy pracowników polskich przedsiębiorstw / Kaizen activities from the perspective of employees of Polish enterprises	226
Klaudia Reikowska: Podsumowanie 40-letniej współpracy Unii Europejskiej oraz Chińskiej Republiki Ludowej. Dalsze perspektywy rozwoju / A summary of the 40 years of cooperation between the European Union and the People's Republic of China and further development perspectives	242
Jan Rymarczyk: Pochodne instrumenty finansowe jako czynnik stymulujący współczesną globalizację finansową / Innovative financial instruments as the factor stimulating current financial globalization	254
Jerzy Rymarczyk: Kryzysu greckiego ciąg dalszy / Greek crisis continued	267

Wstęp

Oddawany do Państwa rąk tom pod zbiorczym tytułem *Wolny handel i szybki rozwój. Współczesne priorytety w gospodarce światowej* zawiera artykuły autorów zainteresowanych problematyką rozwoju w dobie postępujących procesów globalizacji.

Część pierwsza opracowania koncentruje się na zagadnieniach handlu międzynarodowego. Przesłanką zainteresowania problematyką handlu międzynarodowego był zawsze strach przed brakiem dóbr zaspokajających podstawowe potrzeby, a także dążenie do dobrobytu i bogactwa. Czynniki te inspirowały z kolei podmioty rynku światowego do walki o korzyści z wymiany. Tym samym handel zagraniczny stał się jednym z obiektywnych czynników różnicujących warunki rozwoju ekonomicznego każdego kraju w aspekcie funkcjonalnym. W zależności od prawidłowości tego rozwoju może być czynnikiem rozwoju gospodarczego lub jego barierą. Współcześnie uczestnictwo w światowym systemie handlu podlega także wpływom postępującej pod auspicjami GATT/WTO liberalizacji wymiany. Mając na względzie powyższe uwarunkowania o charakterze globalnym, należy pamiętać, że o korzyściach z wymiany, mierzonych obecnie tzw. wartością dodaną, decydują zarówno liczne uwarunkowania, m.in. znajomość regulacji celnych, zasad zawierania umów handlowych, jak i dobrze funkcjonujące przedsiębiorstwa. Aspekty ekonomiczne wymiany międzynarodowej nie powinny jednak dominować nad społeczno-politycznymi, np. w kontekście handlu uzbrojeniem i kontroli zbrojeń oraz bezpośrednio związanymi z tym zagadnieniami bezpieczeństwa międzynarodowego, będącego bezsprzecznie jednym z ważniejszych priorytetów współczesnego świata.

Część druga opracowania poświęcona jest właśnie współczesnym priorytetom w gospodarce światowej. Na pewno do priorytetów należą wzrost i rozwój gospodarczy.

Biorąc pod uwagę systematykę czynników wzrostu gospodarczego, można wyróżnić ujęcie historyczne oraz ujęcie modelowe. Ujęcie historyczne dotyczy analizy głównych czynników wzrostu gospodarczego, tj. kapitału, ziemi, pracy oraz wiedzy technicznej. Ujęcie modelowe sprowadza się do przeanalizowania czynników bezpośrednich, jak zatrudnienie i wydajność pracy, oraz pośrednich: majątku produkcyjnego, inwestycji i ich efektywności. Ponadto w teorii ekonomii rozdziela się analizę wzrostu gospodarczego od analizy fluktuacji gospodarczych. W ramach teorii wzrostu gospodarczego rozpatruje się w takim przypadku dwie kwestie: źródła fluktuacji oraz czynniki, głównie egzogeniczne, które mogą doprowadzić do złagodzenia wszelkiego rodzaju fluktuacji. Na tym tle rozróżnia się zrównoważony wzrost gospodarczy lub wzrost gospodarczy w otoczeniu równowagi od wzrostu gospodarczego poza równowagą.

W centrum dyskusji od lat pozostaje wpływ postępu technicznego (technologicznego) na funkcjonowanie gospodarki. Jeżeli postęp techniczny jest wynikiem działania czynników ekonomicznych, na ogół za pośrednictwem cen, to naturalną pozycją gospodarki jest równowaga. Jeżeli natomiast postęp techniczny oddziałuje na gospodarkę poprzez impulsy (szoki), to mogą się pojawić istotne fluktuacje, które ostatecznie oddalają gospodarkę od równowagi. W dobie globalizacji postęp techniczny, zwłaszcza w gospodarkach słabiej rozwiniętych, jest pochodną pozyskiwanego przez gospodarkę kapitału zagranicznego, a także wykształconych kadr pracowniczych, m.in. również w ramach adaptowanych zagranicznych systemów zarządzania (np. japoński kaizen) czy migracji zarobkowych wykwalifikowanych specjalistów IT w branży wysokich technologii.

Równie ważnym nurtem rozważań są kwestie wpływu polityki pieniężnej, a ogólniej funkcjonowania rynków pieniężnych i kapitałowych, na wzrost gospodarczy. Przedmiotem szczególnej uwagi powinna być niedoskonałość funkcjonowania rynków finansowych, które są źródłem poważnych fluktuacji gospodarczych. Nie bez znaczenia jest także polityka monetarna państwa oraz badanie zależności między zmiennymi makroekonomicznymi a kursem waluty narodowej do waluty międzynarodowej (euro, dolar itp.).

Globalizacja finansowa i rozwój instrumentów pochodnych często wskazywane są jako przyczyny kryzysów finansowych. Historyczny kontekst dla faktów, które spowodowały narastanie kryzysu zadłużeniowego w ostatnich latach, oddaje analiza przypadku pojedynczego kraju, jakim jest Grecja. Opracowanie zawiera także inne, inspirujące studia przypadków, np. outsourcing w Indiach, sektor motoryzacyjny w Chinach, biznes medialny. Porusza także ważne dla rozwoju gospodarczego kwestie rynku żywnościowego, inicjatyw klastrowych, sieci w gospodarce czy współpracy gospodarczej Chin i Unii Europejskiej.

Dla współczesnych stosunków międzynarodowych bardzo ważny jest również dyskurs toczący się wokół kwestii *global governance*. Artykuł pt. *Gdyby burmistrzowie rządili gospodarką światową. Ocena koncepcji B.R. Barbera z perspektywy ekonomii międzynarodowej* jest ciekawym głosem w tej kwestii, zwłaszcza że idea *global governance*, choć wciąż pozbawiona konkretnych ram, jest obecna w strategiach państw, które w XXI wieku silnie zaznaczają swoją globalną obecność. Dla niektórych państw (Stany Zjednoczone, Japonia, Rosja) odniesienie się do konieczności tworzenia nowego, globalnego ładu to konieczność redefinicji swojej pozycji w światowej polityce i gospodarce, dla innych, szczególnie dla Chin, to wymóg zdefiniowania swoich priorytetów w tym zakresie. Ponieważ państwa te są najważniejszymi aktorami na arenie międzynarodowej, ich postawa wobec zjawiska globalnego kierowania jest zasadnicza dla kwestii ekonomicznych, społecznych i politycznych współczesnego świata.

Małgorzata Domiter

Maciej Olbert

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: maciejolbert@gmail.com

**ROLA MIGRACJI ZAROBKOWYCH
WYKWALIFIKOWANYCH SPECJALISTÓW IT
W BRANŻY WYSOKICH TECHNOLOGII.
SKALA, WARUNKI, PERSPEKTYWY**

**THE ROLE OF ECONOMIC IMMIGRATION
OF IT PROFESSIONALS IN HIGHTECH SECTOR.
SCALE, CONDITIONS AND PERSPECTIVES**

DOI: 10.15611/pn.2016.448.17

JEL Classification: F22

Streszczenie: Imigranci zarobkowi odgrywają coraz większą rolę na polskim rynku pracy w obliczu kryzysu demograficznego i postępującej emigracji zarobkowej polskich obywateli do krajów Unii Europejskiej. Polityka migracyjna w tym zakresie, realizowana przez polski rząd, może być ratunkiem dla systemu emerytalnego, a co za tym idzie – dla całego systemu finansów publicznych. Rozwój nowoczesnych sektorów gospodarki, w szczególności rynku usług IT – przez zwiększone zatrudnienie wysoko wykwalifikowanej siły roboczej – może również zwiększyć poziom konkurencyjności polskiej gospodarki na świecie. Celem artykułu jest przedstawienie zjawiska imigracji zarobkowej, uwarunkowań prawnych związanych z zatrudnianiem cudzoziemców w Polsce, jak i charakterystyki polskiego rynku usług IT. W drugiej części opracowania autor analizuje również wpływ manifestacji na Ukrainie na zwiększoną migrację wykwalifikowanej siły roboczej do Polski oraz przedstawia możliwości prawne, które mogą zachęcać do migracji zarobkowej do Polski.

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, imigranci na polskim rynku pracy, migracje zarobkowe, polityka imigracyjna.

Summary: Labour migrants play an increasingly important role on the Polish labour market. Negative demographic trends, lack of manpower in certain industries and the ongoing emigration of Polish citizens to the European Union is a huge challenge for Polish government to prevent a collapse of public finance system in nearest future. Development of modern sectors of the economy, like IT services sector with increased hiring of highly qualified foreign specialists – may increase the level of competitiveness of the Polish economy in the world. The purpose of the article is to present the phenomenon of immigration to Poland, analyse legal requirements related to the employment of foreigners in Poland and characteristics of the Polish IT services market. In the second part of the article, the author analyzes the impact of

demonstrations in Ukraine in 2014 for increased immigration of highly qualified IT specialist to Poland.

Keywords: foreigners, immigrants on the Polish labour market, labour migration, immigration policy.

1. Wstęp

Złożoność migracji zarobkowych polega na ich wielowymiarowości i łączeniu kilku różnych aspektów jednocześnie. Na ich różnorodność oraz zmienność w czasie mają wpływ różnego rodzaju czynniki ekonomiczne, polityczne, prawne, demograficzne, a także najtrudniejsze do wyjaśnienia naukowego – kulturowe i psychologiczne. Jako podstawę dla artykułu przyjęto, że migracja oznaczać będzie czasowe bądź stałe podjęcie pracy zarobkowej przez cudzoziemca na terenie Polski. Z analizy wykluczono temat migracji wewnętrznych, oznaczających czasową bądź stałą relokację obywateli polskich do innej jednostki terytorialnej (gminy, województwa).

Argumentów uzasadniających podejmowanie badań nad procesami migracyjnymi wysoko wykwalifikowanej siły roboczej do Polski jest co najmniej kilka. Wśród nich należy wymienić: rosnące znaczenie przemysłu wysokich technologii i związanego z nim sektora usług outsourcingowych w gospodarce, konkurencyjność wynagrodzeń specjalistów IT w Polsce w kontekście słabnącej ukraińskiej hrywny oraz rosyjskiego rubla czy rozwój centrów outsourcingowych wielkich korporacji w polskich miastach.

O rosnącej sile imigracji zarobkowych świadczy również wzrost liczby wydanych przez wojewodów zezwoleń na pracę oraz zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy tzw. oświadczeń o zamierzeniu powierzenia pracy cudzoziemcowi. O ile liczba wydanych zezwoleń na pracę w 2012 r. wynosiła ponad 39 tys., o tyle w 2015 r. było to już ponad 60 tys. zezwoleń. Analogiczny wzrost jest widoczny przy wydawaniu oświadczeń przez urzędy pracy. W 2015 roku zarejestrowano ponad 780 tys. dokumentów, w 2012 r. było to niespełna 250 tys. [Informacja nt. zatrudniania... 2015].

2. Migracje zarobkowe w typologiach i definicjach

Termin migracja pochodzi od łacińskiego *migrare* i oznacza masowe przemieszczanie się ludności, zwykle w poszukiwaniu lepszych warunków życia [<http://sjp.pwn.pl/szukaj/migracja.html>]. Przyczyny migracji mogą być związane z podjęciem nauki, pracy, z szeroko pojętą rozrywką (turystyka) bądź tak jak w przypadku uchodźców – mogą mieć związek z ucieczką przed zagrożeniem. Profesor G. Lewis, specjalizujący się w tym temacie, definiuje migranta jako „osobę przebywającą lub opuszczającą dane miejsce w inny sposób niż urodzenie lub śmierć” [Lewis 1982,

s. 7]. Everett S. Lee uważał nawet, że migracje można zdefiniować zasadniczo jako trwałą albo półtrwałą zmianę miejsca zamieszkania i nie można nakładać żadnych ograniczeń związanych z odległością ruchu – nie ma różnicy między migracją wewnętrzną czy zewnętrzną [Lee 1966, s. 47-57].

Próby ujednoczenia terminów podjęły również organizacje międzynarodowe zajmujące się tą problematyką. Unia Europejska określa imigrację jako działanie, „w wyniku którego osoba ustanawia swoje miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego na okres, który wynosi co najmniej dwanaście miesięcy, lub co do którego przewiduje się, że będzie on tyle wynosić, będąc uprzednio rezydentem innego państwa członkowskiego bądź państwa trzeciego” [Rozporządzenie WE nr 862/2007]. Według raportu ONZ migrant to osoba „która zmieniła stałe miejsce zamieszkania poprzez przekroczenie międzynarodowej granicy albo przeprowadzenie się w obrębie kraju pochodzenia do innego regionu lub miasta” [Human Development Report 2009, s. 211]. W ciekawy sposób migrację definiuje również Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (International Organization for Migration), jako „proces ruchu przez międzynarodową granicę, albo wewnątrz kraju”, jednocześnie dzieląc ją na typy. Najbardziej zbliżona do tematyki artykułu jest definicja migracji cyrkulacyjnej (*circular migration*) jako „płynnego ruchu ludności pomiędzy krajami, łącznie z tymczasowym i długookresowym ruchem, który może być korzystny dla wszystkich zaangażowanych w krajach pochodzenia i przeznaczenia, jeśli wystąpi dobrowolnie i związany jest z potrzebą pracy” [World Migration Report 2008, s. 492-496].

W niniejszej pracy akcent został położony na migrację ekonomiczną/zarobkową, zachodzącą z czysto ekonomicznych motywów – w celu polepszenia materialnego bytu. Termin ten został również szeroko opisany w polskiej literaturze naukowej. Część badaczy definiuje to pojęcie jako „dobrowolne opuszczenie kraju ojczystego w celu podjęcia pracy zarobkowej” [Kryńska 2001, s. 141] albo „mobilność zasobów pracy lub też ruchliwość pracowniczą” [Sulima 2005, s. 89-104]. Międzynarodowa Organizacja Pracy (ILO – International Labour Organization) w art. 11 Konwencji nr 143 definiuje „pracownika migrującego” jako „osobę dopuszczoną zgodnie z przepisami do zatrudnienia w charakterze pracownika w innym kraju/miejscu” [Konwencja nr 143...].

2.1. Typologie migracji zarobkowych

Typologie uniwersalne w literaturze dotyczącej migracji zarobkowych/ekonomicznych najczęściej opierają się na kryteriach, jakimi są: czas pobytu (migracje tymczasowe, migracje długookresowe i migracje osiedleńcze), geografia (migracje wewnętrzne, migracje zewnętrzne), legalność pobytu (legalne i nielegalne), częstotliwość powrotu do miejsca stałego zamieszkania oraz swoboda decyzji (dobrowolne, przymusowe) [Golinowska, Marek (red.) 1994, s. 111].

Dodatkowo można podzielić imigrantów zarobkowych za względu na status społeczno-zawodowy. Według tego kryterium możemy wyróżnić:

- a) migracje sezonowe i okresowe, traktowane jako praca dodatkowa,
- b) migracje osób niewykwalifikowanych w związku z brakiem zatrudnienia w rodzinnej miejscowości,
- c) migracje osób niewykwalifikowanych, nieposiadających określonego zawodu, w związku z chęcią zmiany statusu materialnego, spełnienia aspiracji życiowych,
- d) migracje osób posiadających wykształcenie zawodowe (robotnicy wykwalifikowani – np. mechanicy, spawacze, ślusarze, technicy, pielęgniarki),
- e) migracje pracowników wysoko wykwalifikowanych, reprezentujących najczęściej wolne zawody (lekarze, projektanci, inżynierowie, programiści, kadra menedżerska) [Skoczek 1997, s. 15].

Wielu badaczy wyróżnia również dodatkowe kryterium, jakim jest przyczyna migracji. G. Tapinos dzieli migrantów ekonomicznych na dwie grupy – tzw. migrantów przeżycia, motywowani do przemieszczania się biedą, często wbrew woli/zamiarom, oraz tzw. migrantów mobilnych, których decyzja jest motywowana sytuacją na rynku pracy oraz różnicami dochodowymi w poszczególnych krajach [Tapinos 1994, s. 34]. J. Balicki oraz P. Stalker dzielą migrantów dodatkowo na: osadników (*settlers*), robotników kontraktowych (*contract workers*), specjalistów (*professionals*), imigrantów nielegalnych (*illegal workers*), starających się o azyl (*asylum seekers*) oraz uchodźców (*refugees*). Szczególnie ciekawą kategorią są imigranci nielegalni, którzy przebywają na terytorium obcego państwa bez prawa pobytu, część z nich nielegalnie wjechała do kraju docelowego, część rozpoczęła wykonywanie pracy na wizie turystycznej, która nie daje takich uprawnień, i nie opuściła kraju po terminie wygaśnięcia wizy [Balicki, Stalker 2006, s. 43].

Dodatkowo można również spojrzeć na mechanizm migracji w kontekście teorii handlu zagranicznego, która traktuje przemieszczanie się pracowników jako mobilność czynników produkcji. W modelu Heckschera-Olina dochodzi do wymiany handlowej, gdy kraje są wyposażone w różne czynniki produkcji, migracja sama w sobie nie jest wyłączną formą likwidacji różnic w poziomie dochodów, jako że w tym celu można uznać również przepływy kapitału z krajów wysoko rozwiniętych (krajów o wysokim stopniu imigracji) do krajów słabo rozwiniętych (o wysokim poziomie emigracji).

3. Ramy prawne zatrudnienia cudzoziemców w Polsce

Dostęp do polskiego rynku pracy dla osób nieposiadających obywatelstwa polskiego po 1989 r. zasadniczo można podzielić na dwa etapy. Pierwszy z nich, przypadający na lata 1989-2006, to restrykcyjna polityka zatrudniania cudzoziemców – w 1989 r. wprowadzono obowiązek uzyskania zezwolenia na pracę dla obcokrajowca [Górny, Grabowska-Lusińska, Lesińska (red.) 2010, s. 89]. Procedura uzyskania zezwolenia była bardzo długotrwała i kosztowna, pracodawcy również obawiali się częstszych wizyt organów kontrolnych, co skutkowało znikomą skalą legalnego zatrudniania obcokrajowców. Przez siedemnaście lat funkcjonowania ustawy o zatrudnieniu

z 1989 r. wydano łącznie 233 tys. zezwoleń na pracę, czyli średnio niecałe 14 tys. rocznie [Matkowska 2012, s. 78].

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej była zobligowana do respektowania unijnego *acquis communautaire*, z którego wynikało stworzenie pełnego dostępu do polskiego rynku pracy przez obywateli UE oraz Szwajcarii. Jednoczesna wzmożona emigracja obywateli RP do innych krajów członkowskich doprowadziła do powstania nadpodaży na rynku pracy, zwłaszcza w budownictwie, sadownictwie i rolnictwie. Efektem tego była dyskusja na temat szerszego otwarcia polskiego rynku pracy i konieczność wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących zatrudniania cudzoziemców [Polityka migracyjna Polski..., s. 8]. Najistotniejszymi aktami prawnym regulującymi zasady powierzania pracy cudzoziemcom w Polsce są:

- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, DzU 2013, poz. 1650, z późn. zm.,
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudniania i instytucjach rynku pracy, DzU 2004, nr 99, poz. 1001,
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, DzU 2015, poz. 588.

W świetle powyższych uregulowań prawnych można wyodrębnić trzy kategorie cudzoziemców ze względu na ich dostępność do polskiego rynku pracy:

1. Cudzoziemcy uprawnieni do podejmowania pracy na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi – są to obywatele państw sąsiadujących z Polską (Rosja, Ukraina, Białoruś) oraz Republiki Mołdowy, Armenii i Gruzji, którzy mogą wykonywać pracę na terytorium Polski przez sześć miesięcy w ciągu następujących po sobie dwunastu miesięcy. Jedynym warunkiem jest zarejestrowanie przez pracodawcę oświadczenia w powiatowym urzędzie pracy oraz uzyskanie przez cudzoziemca wizy krajowej typu D w konsulacie RP w kraju pochodzenia obcokrajowca.

2. Cudzoziemcy uprawnieni do podejmowania pracy bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę – są to obywatele państw Unii Europejskich i Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii; osoby posiadający zezwolenie na osiedlenie się; osoby posiadające zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, uchodźcy oraz osoby korzystającej z ochrony czasowej i posiadających zgodę na pobyt tolerowanych; osoby posiadające Kartę Polaka; absolwenci polskich szkół ponadgimnazjalnych; absolwenci i studenci stacjonarnych studiów wyższych lub stacjonarnych studiów doktoranckich¹.

3. Cudzoziemcy uprawnieni do podejmowania pracy po uzyskaniu zezwolenia na pracę – z tej możliwości korzystają obywatele państw trzecich, których nie

¹ Pełna lista zwolnień z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę znajduje w [Rozporządzenie Ministra Pracy... 2015].

obejmują powyższe zwolnienia. Zezwolenie na pracę jest wydawane na wniosek pracodawcy przez wojewodę właściwego dla siedziby pracodawcy. Może być wydane maksymalnie na okres trzech lat lub na maksymalny okres do pięciu lat – gdy cudzoziemiec ma pełnić funkcję w zarządzie osoby prawnej, która na dzień złożenia wniosku zatrudnia powyżej dwudziestu pięciu osób.

4. Charakterystyka polskiego przemysłu wysokich technologii

Sektor IT jest jednym z najszybciej rozwijających się sektorów polskiej gospodarki, w którym pracę znalazło już ponad 140 tys. osób [Raport ABSL... 2015]. Cieszy się też dużą popularnością wśród inwestorów zagranicznych, aż 70% bowiem największych firm IT w Polsce ma kapitał zagraniczny [Sektor technologii informatycznych...]. W Polsce obecne są zarówno oddziały największych globalnych koncernów informatycznych, takich jak IBM, Oracle, Opera, Microsoft, HP, Google, jak i korporacje zajmujących się outsourcingiem usług IT, jak Luxoft czy Capgemini. Wymienione firmy otworzyły swoje filie niemal we wszystkich dużych miastach Polski, jednak największą koncentracją cieszą się miasta z dobrą ofertą edukacyjną, kształcąca dobrze wykształconych pracowników (Warszawa, Wrocław, Kraków).

Rozwój gospodarczy jest jedną z najważniejszych determinant, które kształtują zapotrzebowanie na siłę roboczą. W związku z obecnymi czynnikami demograficznymi w Polsce występuje duże zapotrzebowanie na pracowników posiadających średnie wykształcenie zawodowe oraz niewykwalifikowanych, co widać po liczbie zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcom. W 2015 roku pracodawcy najczęściej zatrudniali obcokrajowców jako: robotnika polowego, robotnika w gospodarstwie sadowniczym, robotnika budowlanego, magazyniera, kierowcę samochodu ciężarowego [<https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki>]. Jednocześnie, w miarę wzrostu znaczenia sektora usług w Polsce, wzrasta popyt na wykwalifikowaną siłę roboczą.

Niektóre z wcześniej wspomnianych międzynarodowych korporacji, zatrudniających cudzoziemców w swoich polskich oddziałach, tworzą specjalne stanowiska związane z obsługą pracowników relokowanych. Przykładem są osoby zatrudnione jako „specjaliści ds. mobilności pracowników” lub bezpośrednio: „specjaliści ds. relokacji”. Osoby zatrudnione na tych stanowiskach występują w miejscowych urzędach wojewódzkich, powiatowych urzędach pracy o wydanie dokumentów uprawniających do podjęcia pracy przez cudzoziemca, obsługują procesy logistyczne związane z przejazdem do Polski (pomoc w uzyskaniu wizy, kupno biletów lotniczych, przewóz bagażu, pomoc w znalezieniu mieszkania). Często wymagana jest również pomoc w organizacji szkół dla dzieci osób relokowanych czy w transporcie zwierząt domowych. Powszechne stają się kursy języka polskiego dla pracowników i członków ich rodzin, firmy starają się również budować społeczności rodzin imigranckich i pomóc im w szybszej asymilacji na terenie Polski.

5. Wpływ sytuacji polityczno-gospodarczej na Ukrainie na wzrost migracji zarobkowej wykwalifikowanej siły roboczej

Problem migracji zarobkowej obywateli Ukrainy do Polski ma istotne znaczenie w związku z niekorzystnymi prognozami demograficznymi dla Polski. Jednocześnie na wielu uczelniach wyższych w Polsce znaczny odsetek studentów stanowią osoby z Ukrainy, które wybierają Polskę ze względu na bliskość geograficzną, kulturową i językową. Podobne względy przemawiają wśród osób migrujących w celu poszukiwania zatrudnienia – większość to osoby migrujące sezonowo, wykonujące prace budowlane lub znajdujące zatrudnienie w sadownictwie/rolnictwie. Aktywność tej migracji zwiększyła się znacznie w 2014 r. wraz z przeobrażeniami politycznymi oraz gospodarczymi na terytorium Ukrainy, również wśród wysoko wykwalifikowanej siły roboczej.

W 2014 roku, mimo zamknięcia dwóch konsulatów RP w Sewastopolu na Krymie oraz w Doniecku, polskie oddziały konsularne wydały obywatelom Ukrainy ponad 830 tys. wiz, z czego najwięcej wydał Konsulat Generalny we Lwowie (346 tys.). Rok 2015 okazał się rekordowy dla służb konsularnych działających na Ukrainie – wydano łącznie ponad 920 tys. wiz wjazdowych dla obywateli Ukrainy [Raport nt. obywateli Ukrainy 2016].

Szczególnie znaczący dla migracji wykwalifikowanej siły roboczej do Polski okazał się rok 2014, tuż po protestach na kijowskim Majdanie, w których w okresie od listopada 2013 r. do marca 2014 r. zginęło prawie sto osób. Największa fala manifestacji i protestów na Ukrainie od czasu odzyskania niepodległości w 1991 r. spowodowała, że Ukraina straciła status państwa bezpiecznego dla inwestycji i wielkie korporacje zaczęły w pośpiechu przenosić najbardziej strategiczne projekty do swoich biur w państwach bezpiecznych i stabilnych – m.in. do Rumunii, Bułgarii oraz Polski. Korporacje tworzyły w swoich strukturach zespoły zarządzania kryzysowego i tzw. plany ciągłości działania (BCP – *business continuity planning*). Dla przedsiębiorstw wysokich technologii krytycznym zagrożeniem możliwości prowadzenia biznesu mogły być nie tylko nasilenie walk na Ukrainie czy wybuch wojny domowej, ale również przerwy w dostawie prądu czy w dostawach internetu.

Jeden z czołowych globalnych dostawców usług z zakresu oprogramowania i innowacyjnych rozwiązań informatycznych, posiadający kilka oddziałów w Polsce i zatrudniający globalnie ponad 12 tys. osób, w obliczu zamieszek na Ukrainie postanowił wyrobić dla kluczowych pracowników firmy wraz z ich rodzinami wizy biznesowe, aby umożliwić im jak najszybszy wyjazd z Ukrainy w przypadku zaostrzenia się sytuacji. Jednocześnie przeniósł na stałe do Polski całe zespoły programistów, liczące od kilkunastu do kilkudziesięciu osób, aby w biurach w Krakowie czy Wrocławiu mogły kontynuować prace nad projektami dla czołowych banków inwestycyjnych. Dość szybko okazało się, że relokacja pracowników do Polski w ramach przenoszenia całych projektów informatycznych stymuluje rozwój całego polskiego

oddziału i na jedną osobę zrelokowaną przypadają otwarcie dwóch nowych pozycji. W szczytowym okresie, pod koniec 2014 r., dział rekrutacji wspomnianej firmy informatycznej poszukiwał ponad pięciuset pracowników do oddziałów w Polsce.

Obserwuje się również wzrost liczby nieruchomości kupionych przez obywateli Ukrainy. Z raportu opublikowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w lutym 2015 r. wynika, że Ukraińcy kupili w 2014 r. ponad 24 tys. metrów kwadratowych mieszkań (prawie 500 mieszkań), co oznacza wzrost w porównaniu z 2013 r. o 30% [Sprawozdanie Ministra Spraw Wewnętrznych...]. Taka liczba inwestycji sprawia, że więcej nieruchomości od obywateli Ukrainy kupili tylko obywatele Niemiec. Wysoki procent spośród kupujących mieszkania stanowią osoby o wysokich kwalifikacjach, wśród nich również programiści. Zakup mieszkania, często podparty kredytem hipotecznym, jest dodatkowym czynnikiem sprawiającym, że zwiększa się szansa na długotrwały pobyt w Polsce i dalszą asymilację.

6. Zmiany w prawie sprzyjające rozwojowi migracji wykwalifikowanych specjalistów IT

Jednym z największych ułatwień dla osób zainteresowanych podjęciem pracy jest możliwość pracy na wspomnianym wcześniej oświadczeniu o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, z którego mogą skorzystać obywatele Ukrainy, Białorusi, Federacji Rosyjskiej, Republiki Mołdowy, Armenii i Gruzji. Wspomniany dokument jednak jest wydawany dla wszystkich, bez względu na rodzaj wykonywanej pracy.

W dniu 12 czerwca 2012 r. weszła w życie zmiana prawna w zakresie ustawy o cudzoziemcach oraz ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU 2012, poz. 589), dotycząca uzyskiwania zezwoleń na pobyt i pracę przez cudzoziemców wykonujących pracę w Polsce na stanowiskach wymagających wysokich kwalifikacji. W prawie unijnym jej odpowiednikiem jest Dyrektywa Rady 2009/50/WE w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji. Wspomniany dokument dotyczy warunków dotyczących wjazdu dla wysoko wykwalifikowanych pracowników niebędących obywatelami Unii Europejskiej [<http://eur-lex.europa.eu/summary/PL/URISERV:114573>]. Na mocy wspomnianej dyrektywy oraz dostosowanego prawa polskiego ustanowiona została tzw. niebieska karta UE przeznaczona dla wysoko wykwalifikowanych osób.

Obcokrajowiec, który będzie wykonywał w Polsce pracę w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, może ubiegać się o wydanie niebieskiej karty UE po spełnieniu następujących warunków:

- zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na okres przynajmniej 1 roku, z wynagrodzeniem miesięcznym nie mniejszym niż określone w rozporządzeniu, od 2015 r. jest to 5675,19 zł brutto [Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych...],

- ukończone studia wyższe (co najmniej trzyletnie),
- minimum pięć lat doświadczenia w zawodzie pokrewnym do wykonywanego na terytorium Polski,
- zameldowanie na terytorium Polski.

Niebieska karta UE daje większą elastyczność przy zmianie pracodawcy po upływie dwóch lat pobytu i pracy na jej podstawie (wystarczające jest poinformowanie urzędu), skrócenie czasu niezbędnego do uzyskania statusu rezydenta długoterminowego WE, możliwość łączenia rodzin, a co za tym idzie – dostęp do rynku pracy dla małżonka obcokrajowca oraz dostęp do bezpłatnej nauki w szkołach i uczelniach publicznych w Polsce.

Wiele województw stara się również na własną rękę ułatwić pracodawcom nabór pracowników zagranicznych, publikując przez wojewodę właściwego tzw. wykaz zawodów i rodzajów pracy, w stosunku do których wydanie zezwolenia na pracę nie wymaga uwzględnienia informacji starosty. Informacja starosty to nic innego, jak znany w państwach zachodnich test rynku pracy (*Labour Market Test*), mówiący o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych w oparciu o rejestry bezrobotnych i osób poszukujących pracy. Od kilku lat liderem w liczbie zawodów zwolnionych z „informacji starosty” jest województwo małopolskie, w samym mieście Krakowie są trzydzieści dwa takie zawody. Wśród nich są testerzy oprogramowania komputerowego, programiści, projektanci systemów komputerowych czy analitycy systemów teleinformatycznych [Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego...].

7. Zakończenie

Reasumując, należy stwierdzić, że w ostatnich latach odnotowano wyraźny wzrost skali imigracji zarobkowej do Polski, również wśród pracowników o wysokich kwalifikacjach. Wzmożona emigracja obywateli RP do krajów Unii Europejskiej oraz kryzys demograficzny spowodowały wzrost poszukiwań pracowników zagranicznych przez pracodawców ponoszących często wysokie koszty związane z relokacją obcokrajowca.

Interesującym faktem jest również stworzenie na początku 2016 r. przez pracowników międzynarodowych korporacji stowarzyszonych w Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL – Association of Business Service Leaders in Poland) specjalnych grup roboczych mających na celu usprawnienie procesów związanych z zatrudnieniem cudzoziemców na terenie RP.

Pozytywną reakcję władz lokalnych oraz władz krajowych obserwuje się również w polityce migracyjnej. Coraz większa grupa osób może podjąć pracę bez zezwolenia na pracę bądź ma ułatwiony do niego dostęp, np. dzięki stworzeniu wykazu zawodów, wobec których nie jest wymagana informacja starosty.

Kształtowana przez polski rząd polityka migracyjna, wspierana przez różnego rodzaju izby gospodarcze czy rady biznesu, powinna iść w kierunku liberalizacji zasad dostępu do pracy przez cudzoziemców, w szczególności obywateli państw by-

łego ZSRR. W tym celu należy w dalszym ciągu upraszczać procedury administracyjne związane z powierzeniem pracy w zawodach, w których występują największe niedobory kadrowe. Jednocześnie, aby zapobiec nadużyciom, powinno się zintensyfikować działania organów kontrolnych sprawdzających legalność zatrudnienia cudzoziemców.

Rozwój nowoczesnych sektorów gospodarki, w szczególności rynku usług IT – przez zwiększone zatrudnienie wysoko wykwalifikowanej siły roboczej – może zwiększyć poziom konkurencyjności polskiej gospodarki na świecie.

Literatura

- Balicki J., Stalker P., 2006, *Polityka migracyjna i azylowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, s. 43.
- Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego Województwa Małopolskiego z 2014 r., poz. 1879.
- Golinowska S., Marek E. (red.), 1994, *Charakterystyka procesów migracyjnych*, Studia i Materiały, IPiSS, z. 3, Warszawa, s. 111.
- Górny A., Grabowska-Lusińska I., Lesińska M. (red.), 2010, *Transformacja nieoczywista. Polska jako kraj imigracji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 89.
<http://eur-lex.europa.eu/summary/PL/URISERV:114573> (dostęp: 22.03.2016).
<http://sjp.pwn.pl/szukaj/migracja.html> (dostęp: 2.03.2016).
<https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki> (dostęp: 30.03.2016).
- Human Development Report 2009, Overcoming barriers, ONZ, New York, s. 211.
- Informacja nt. zatrudniania cudzoziemców w Polsce, 2015, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Departament Rynku Pracy, Warszawa.
- Konwencja nr 143 Międzynarodowej Organizacji Pracy z 3 czerwca 1975 r.
- Kryńska E., 2001, *Dylematy polskiego rynku pracy*, IPiSS, Warszawa, s. 141.
- Lee E.S., 1966, *A theory of migration*, Demography, no. 1, s. 47-57.
- Lewis G.J., 1982, *Human Migration. A Geographical Perspective*, London, s. 7.
- Matkowska M., 2012, *Imigranci na polskim rynku pracy*, Studia i prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 25, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 78.
- Polityka migracyjna Polski – stan obecny i działania, Raport Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, s. 8.
- Raport ABSL. Rynek usług IT w Polsce 2015, http://absl.pl/documents/10186/26940/raport_it_2015_PL_150604_epub.pdf (dostęp: 30.03.2016).
- Raport nt. obywateli Ukrainy, Urząd ds. Cudzoziemców, Warszawa 2016.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r., DzU 2015, poz. 588.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 października 2015 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia wymaganego do udzielenia cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, DzU 2015, poz. 1807.
- Rozporządzenie WE nr 862/2007 z dnia 11 lipca 2007 r.
- Sektor technologii informatycznych w Polsce, Raport Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, www.paiz.gov.pl/files/?id_plik=19605 (dostęp: 30.03.2016).
- Skoczek M., 1997, *Współczesne migracje zarobkowe*, Regionalne Studia Porównawcze. Migracje i Społeczeństwo, Instytut Historii PAN, Warszawa, s. 15.

- Sprawozdanie Ministra Spraw Wewnętrznych z realizacji w 2014 r. ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców, <https://msw.gov.pl/download/1/22336/Sprawozdanie2014.pdf> (dostęp: 22.03.2016).
- Sulima E., 2005, *Uwarunkowania zewnętrzne migracji zarobkowych na przykładzie Polski*, Studia Ekonomiczne nr 4, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok, s. 89-104.
- Tapinos G., 1994, *Regionalna integracja gospodarcza i jej oddziaływanie na zatrudnienie i migracje*, Studia o procesach migracji zagranicznych, Warszawa, s. 34.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudniania i instytucjach rynku pracy, DzU 2004, nr 99, poz. 1001.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, DzU 2012, poz. 589.
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, DzU 2013, poz. 1650, z późn. zm.
- World Migration Report, 2008, International Organization of Migration, Geneva, s. 492-496.